

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 2. Num Societati expediat sedes apud Indos ponere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

CAPUT

II.

Num Societati expediat sedes apud Indos ponere.

Paruarum domorum incommoda.

Paruarum domorum apud Indos necessitas.

SED à multis disceptabatur de commodissimo modo tot Ethnicorum nationes iuvandi; & præsertim num è re Societatis videretur; sedes inter Indos à Collegiis maximè semotas, ubi duo tantum trèsv Socii sine recursum ad Collegia, Parochorum more, degerent, ponere. Qui dissuadebant, non vitæ pericula, non solitudinis ærumnas ac tædia, vel si quæ sunt Apostolicorum laborum imitamenta, obijebant; sed verebantur, ne per desuetudinem domesticæ disciplinæ, Religiosa vitæ solveretur. In magnis domibus unos aliis exemplo esse, ne se relaxent. Rectorum ac Syndicorum oculis castigationeque paternâ refrænari animos ad pristinam libertatem suo pte p̄ochives: impunitate atque inobservantiâ dissolvi. Si calor ille spiritus subinde refrigesceret, per usitatos exercitiorum receptus in Collegiis refici solere. In id invigilare rerum spiritualium Præfectos, ne negotiorum mole prægravari subditorum animos sinant. Labefactato per nimias evagationes atque immodicas rerum externarum tractationes animo, facilem esse lapsum, ubi præsertim non desunt peccandi illicita, in summa Barbarorum libertate nuditateque, ultrò se & continuò obtrudentia. Si quid humani contingeret, Societatem plus dedecoris ex paucorum lapsu, quàm ex multorum rectè factis, veræ laudis percepturam. Peruanos Patres non sine Proregis offensione obtrusas ultrò, ut vocant, Indorum doctrinas, in suam curam recipere noluisse, quòd earum administratio non satis cum Instituto nostro quadraret. His si addas calumnias vexationesque, ex defensione Indorum, nostræ curæ commissorum, necessariò oritur, videri omninò consentaneum, ut Societas excursionibus ex Collegiis fieri solitis contenta, eas sedes non admitteret. Contra alii prætendebant multorum annorum experimentum, addentes satis superque animorum periculis præcautum iri, si ad eas sedes impostertum mitterentur viri in virtutum palæstra diu multumque exercitati. Si pietatis tepor & ad pristina relabentium casus timeretur, nihil prohiberi quominus ad Collegia subinde Socii retraherentur: inibi attritas animi vires refici, & novum calorem per usitata exercitia concipi posse. Cæterum longo usu constare, eos ab Superis præcipuâ curâ haberi, qui relictis patriâ, parentibus, ac cæteris mundi illecebris, voluntario exilio inter Barbaros & Antrophagos, nullâ humani commodi cupiditate, se multarent. Si quis (ut fit) caderet, non ideo infamiæ notâ Societatem univerfam notatum iri: Judam in exemplo esse, lapsu suo nihil de reliquorum Apostolorum honore detrahentem. Porro, satis compertum esse, excursiones Sociorum è Collegiis ibi utiles, ubi ordinarii animarum pastores non desunt; at apud populos Sacerdotum ope perpetuò destitutos, ferè inutiles videri: nam Barbari non ægrè Baptismum recipiunt, sed mores Christianorum nulli conservant, nisi qui continuâ Sacerdotum curâ ac sermonibus ad constantiam animantur. Reliqua post Baptismum Sacramenta, & verbum Dei, cibos esse animorum, quibus in Christo nati Neophyti in vita sustentantur: deme hos cibos, & in via deficient. Hâc ratione motum Pium Quintum Pontificem Maximum olim congruentissimè censuisse, modum adhibendum esse evulgandis Baptismis eo loci, ubi Sacerdotes deessent, per quos baptizati in Religione continerentur. Prudenter Peruanos Patres se subtraxisse plerisque Indorum paræciis regendis, quòd in Peruvia externorum Sacerdotum idoneorum copia suppeteret: at in his provinciis, aut sedes cum Indorum cura ab Societate admittendas esse, aut Barbarorum salutem ob Sacerdotum aliorum defectum pœnitens negligendam. Contra contumeliarum & litium timorem remedium videri, si sedulò consideraretur, neminem Ignavis atque desidibus obstrepere. Christianæ Religionis generosos propagatores his obnoxios fuisse, semperque futuros. Societatem adversis hætenus crevisse, & impostertum tantum gloriæ acquisituram, quantum obtrectationum patientiâ sibi comparaverit. Cæterum Regi Catholico & Senatui Regio Societatis defensionem contra quadruplatores cordi fore, quam ipse Rex ultrò pro augenda Dei gloria obtrectatorum telis objiceret. Quòd ad alia pericula attinet, meminissent binos aut etiam singulos ab Ignatio fundatore nostro in diversissimas partes missos sine detrimento Societatis: quæ nunquam in eam magnitudinem crevisset, si nimia scrupulositate discrimina omnia perpendisset. Longè periculosius in Anglia, Batavia, Scotia nostros homines inter Hæreticos in veste profanâ & domibus externorum degere, & tamen ab Præ-

positis

positis Generalibus eò mitti Socios, ubi Collegia nulla, nec domus frequentes esse possunt. Divum Xaverium Orientem penè totum pauculis Sociis, occupasse. Josephum Anchieram multas sedes, in quibus duo trèsv Socii tantum morarentur, in Brasilia posuisse. Idem factitatum ab Oviedo Patriarcha in Africa. Quis tantorum virorum vestigiis pedem figere recuset? Denique Claudium Aquavivam non ignorasse harum regionum conditionem, Hispanorum urbibus magnorum Collegiorum capacibus carentium, & tamen eis jura Provinciæ concessisse, quòd existimaret eam Orbis partem Societati prætermittendam minimè esse; sed per extraordinaria subsidia juvari debere. Huic parti suffragatus Didacus Torres, acerrimus earum sedium incensor, narrabat Sociorum inter Indos degentium virtutes, ob quas tantum sibi nomen præ Collegiorum incolis fecerant, ut plerique cum præcipuis Societatis nostræ Heroibus conferri possent. Igitur decretum, ut sedes inter Indos posita non tantum retinerentur; sed etiam, quantum commodè fieri posset, multiplicarentur.

DUM sic sub umbra decertatur, Rochus Gonsalvius, glorioso pulvere decorus, Paranensem Provinciam Christo subigere, constructione novorum oppidorum, satagebat; quem antequam sequar, lubet Paranae conditionem describere, ut loca, ubi tot Apostolici viri certaturi sunt, magis in perspicuo sint. Parana fluvius quingentas omninò leucas, ut suo loco dictum est, conficit, antequam per octoginta leucarum ostium intret in Oceanum. Non immeritò Paranae nomen sortitus, qui fermè ubique maris majestatem granditatemque præferat. Unde Josepho Acoftæ & aliis non assentior, arbitrantibus Marañonem inter Americae flumina principatum tenere; cum ipse Acofta asserat Marañonis ostium triginta tantum leucis patere. Cæterum Parana vi occultâ, non secus ac Silaris fluvius, ligna in lapides vertit: unde quandoque videre est lignorum frustra, qua parte aqua merguntur, lapidescere: columnam lapideam ex hujusmodi metamorphosi aut naturæ ludicio Ferdinandus Arias Prætor in atrio suo crexerat. Præterea ingentes ubique piscium figuras alit. Ruifus bove majores versus Guaitaniam se vidisse narrat. Sæpè videre est lupos marinos turmatim natantes, capita ad humanos sibilos quasi ex condito erigentes, & mox ludibundè submergentes. Capibara, amphibium animal, porco non ab simile, frequenter à præternavigantibus cum voluptate occiditur. Avium & ferarum in utroque littore, sive sylvis vestito, sive in campos aperto, magna vis cernitur: perdicum ubique & psittacorum circumvolant greges; sed horum species peregrina profus est, qui triplo Asiaticis majores, varietatem plumarum adeò spectabilem ostentant, ut eos olim indigenæ ob pulchritudinem pro Diis colerent: hi tamen Psittaci, formandis humanis vocibus inepti, solâ variegatione sunt commendabiles. Ursorum ea species notabilis est, quam formicarios ab ordinario formicarum esu appellant: caput habent oblongum; rostrum verò porci ore duplo longius acutiusque, ex quo cuspidatam linguam quasi è vagina exerentes in ipsos formicarum tumulos ingerunt, identidemque cum ingenti formicarum linguæ adherentium præda retrahunt. Formicæ auriculatis digiti summitate grandiores ab indigenis & Hispanis igne tostæ, inter ciborum delicias reputantur. Nulla olim magna oppida ad Paranam visebantur: pagatim vicatimque degebatur. Utrumque litus, quâ longè patet, variæ nationes habitant, tam moribus (si Guaranos excipias) & feritate conformes, quàm linguarum diversitate notabiles: inter quos memorabiles mihi videntur hi, qui nescio quo terræ genere igne maceratæ, pisciumque pinguedine intinctæ, victitant: ut nihil mireris, si de Cælo parùm cogitent, quibus terra tantum sapit. Partem Paranae Oceano obversam, per ducentarum ab ostio leucarum spatium, flumen Argenteum Hispani vocare, variantibus appellationis causis: nam uni sic appellatum volunt à Gavoti argento (uti suo loco notavi) alii verò, quòd primi coloni è navibus indigenas in ripis conspexerint albis conchiliis, argenti splendorem ex longinquo referentibus, indutos. Nec desuit, qui sic vocari vellet, quòd lacus & flumina, ad quorum ripas in Charquensi Petuvia regione versatilibus machinis expurgatur argentum, in Paranam longè post tractu cum scoriis argenti in-

R

fecti,

CAPUT
III.Paranensis
Provinciæ
descriptio.*Parana magna
guaitudo.**Parana ligna
in lapides
vertit.**Psittaci pro
Diis culti.**Ursi formi-
carum.**Argenti
fluminis no-
minis origo.*